

Özel Eğitim Sınıfı Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi

Determination of In-Service Training Needs of Special Education Class Teachers

ÖZET

Bu araştırma, özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları hizmet içi eğitim alanlarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, 2024–2025 eğitim-öğretim yılı içerisinde İzmir ili Karabağlar ilçesinde bulunan resmî okullarda görev yapan özel eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada, öğretmenlerin mevcut yeterlilikleri ile gelişim göstermek istedikleri konular arasındaki farklar çeşitli mesleki ve demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğretmenlerin; dil ve konuşma güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik müdahale stratejileri, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde gözlenen problem davranışların yönetimi ve cinsel eğitim gibi uzmanlık gerektiren alanlarda yoğun bir eğitim talebi içerisinde oldukları saptanmıştır. Buna karşın, özel eğitimin kuramsal temelleri, yetersizlik türlerinin genel özellikleri ve kaynaştırma uygulamaları gibi konularda öğretmenlerin kendilerini daha yeterli hissettikleri ve bu alanlarda düşük düzeyde eğitim talebinde buldukları görülmüştür. Mesleki deneyim süresi ve istihdam türü gibi değişkenlerin eğitim ihtiyaçları üzerinde belirleyici bir rol oynadığı; özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin ve özel eğitim alanı dışından gelen personelin daha geniş kapsamlı bir rehberliğe ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Ayrıca kadın öğretmenlerin öğrencilerin sosyal uyumu ve kişisel güvenliklerini kapsayan mahremiyet eğitimi gibi konularda daha yüksek bir farkındalık ve gelişim arzusu sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular, gelecekte planlanacak hizmet içi eğitim faaliyetlerinin genel içeriklerden ziyade, öğretmenlerin sınıf içinde doğrudan karşılaştıkları güçlükleri gidermeye yönelik uygulama odaklı ve branşlaşmış modüller şeklinde tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Hizmet İçi Eğitim, Eğitim İhtiyacı, Özel Eğitim Öğretmeni, Mesleki Gelişim.

ABSTRACT

This research was conducted to identify the in-service training needs of teachers working in special education classrooms to ensure their continuous professional development. The study population consists of special education teachers working in public schools in the Karabağlar district of İzmir province during the 2024–2025 academic year. The study examined the gap between teachers' current competencies and the subjects they wish to develop across various professional and demographic variables. Results indicate that teachers have an intensive demand for training in specialized areas such as intervention strategies for students with speech and language difficulties, management of problem behaviors in individuals with autism spectrum disorder, and sexual education. Conversely, it was observed that teachers feel more competent in areas such as the theoretical foundations of special education, general characteristics of disability types, and inclusion practices, reporting a lower level of training demand in these subjects. Variables such as professional experience and employment status play a decisive role in training needs; specifically, novice teachers and personnel from non-special education backgrounds require more comprehensive guidance. Additionally, it was concluded that female teachers exhibit a higher awareness and desire for development in topics such as privacy education, which covers the social adaptation and personal safety of students. The findings suggest that future in-service training activities should be designed as practice-oriented and specialized modules focused on resolving the direct challenges teachers face in the classroom rather than general content.

Keywords: Special Education, In-Service Training, Educational Needs, Special Education Teacher, Professional Development.

GİRİŞ

Değişimin yaşamın her alanında sürekli bir olgu olması nedeniyle, öğretmen eğitimi de meslek hayatı boyunca devam eden bir süreç olarak ele alınarak ele alınır (Bağcı & Şimşek, 2000). Öğretmenler için yaşam boyu öğrenme yöntemlerinden biri ve belki de en önemlisi, yaşam boyu öğrenme sürecinin bir unsuru olan hizmet içi eğitimidir. Sürekli değişiklikler ve değişimlere açık bir görevi olan, yaşam boyu öğrenen bireylerin oluşmasında Hizmet içi eğitim programlarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Öğretmenlerin çok daha güçlü, sürekli ve planlı bir hizmet içi eğitime dahil olması gerekliliği, artık tartışmasız bir gerçek olarak tüm eğitim politikalarının odak noktası haline gelmiştir (Cordan, 1998).

Gelişen toplumlarda bilgi ve teknolojinin hayata uyarlanmasıyla hizmet öncesi eğitimin yetersiz kalması, meslek gruplarında planlı ve sürekli hizmet içi eğitimi zorunlu hale getirmektedir. Özellikle öğretmenler için bilgilerin

Hüseyin Güven¹
Bayram Günay²
Ayşe Kanay³

How to Cite This Article
Güven, H., Günay, B. & Kanay, A. (2026). Özel Eğitim Sınıfı Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi. *International Academic Social Resources Journal*, 11(3), 323-339. (e-ISSN: 2636-7637). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21195790>

Arrival: 21 April 2026
Published: 30 June 2026

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., MEB, Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1816-6415>

² Müdür, MEB, Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8877-4590>

³ Müd. Yrd., MEB, Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, İzmir, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4652-091X>

güncellenmesi, mesleki yeterliliklerin korunması ve motivasyonun artırılması açısından hizmet içi eğitim büyük önem taşır. Çoğunlukla okulda zaman geçiren öğretmenler, mesleki gelişim için yeterli kaynak ve imkânlara erişemediğinde, bu ihtiyaçlarını hizmet içi eğitimle karşılamalıdır. Branşlarındaki yenilikleri ve teknolojik ilerlemeleri takip ederek mesleki donanımlarını artırmaları, hizmet öncesi eğitim kadar gereklidir.

Hizmet içi eğitim önemli ve karmaşık bir süreçtir, bu sebeple eğitim programlarının başarılı olma ihtimali şansa bırakılmamalıdır. Hizmet içi eğitim sürecinde ilk basamak gereksinim tespittir. Gereksinim tespiti çalışanın hazırbulunuşluğu hakkında bilgi vermesiyle birlikte düzenleme yapılacak programların yapı ve içeriğini de verir (Aydın, 2014). Hizmet içi eğitim için saptanan hedefler kurumun ve çalışanların gereksinimlerine göre saptanmalıdır. Hizmet içi eğitimin amacı, sadece çalışanın genel kültür düzeyini artırmak değil, çalışana kurum tarafından sahip olması istenilen nitelikleri sağlamaktır (Gül, 2000). Hizmet içi eğitimin önem kazandığı ve gelecekte de bu önem artarak devam edeceği düşünülerek öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu doğrultuda bu çalışmanın temel amacı, özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının net bir şekilde doğru bir biçimde belirlenmesini sağlamaktır. Bu süreç, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine önemli derecede katkı sunmakta ve onların belirlenen ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bu doğrultuda etkili, kapsamlı ve hedef odaklı hizmet içi eğitim programları oluşturmanın önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle, özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin ihtiyaçlarına uygun, dikkatle ve titizlikle hazırlanmış hizmet içi eğitim programlarının geliştirilmesi açısından bu çalışmanın önemi oldukça büyüktür. Elde edilecek veriler ışığında, öğretmenlerin ihtiyaçlarına yönelik daha etkili, verimli ve amaca uygun bir eğitim planlaması yapılabilecektir. Sonuç olarak, bu araştırma, özel eğitimdeki öğretmenlerin gelişimlerini destekleyen önemli bir kaynak olmayı hedeflemektedir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin mesleki nitelikleri, hizmet içi eğitimin eğitim sistemindeki yeri ve önemi ile öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimleri kuramsal bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Öğretmen niteliğinin özel gereksinimli bireylerin eğitiminde belirleyici bir unsur olduğu kabulünden hareketle, öğretmenlerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumlar ile bu yeterliklerin hizmet içi eğitim yoluyla nasıl geliştirilebileceği tartışılmaktadır. Ayrıca, alanyazında yer alan ulusal ve güncel araştırmalar ışığında özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları sistematik biçimde ortaya konularak, araştırmanın kuramsal temeli güçlendirilmektedir. Bu çerçeve, çalışmanın bulgularının yorumlanmasına ve elde edilecek sonuçların literatürle ilişkilendirilmesine zemin hazırlamaktadır.

Özel Eğitim Sınıfı Öğretmenlerinin Nitelikleri

Öğretmen eğitimin temel aktörüdür. Eğitim sisteminin başarısı öğretmen niteliği ile doğru orantılıdır. Bu nedenle öğretmenlik mesleğinin profesyonel bir meslek olarak ele alınması oldukça önemlidir (Kara, 2020). Yeni nesillerin yetişmesinde rehberlik edecek, bilginin, bireyin, toplumun ve hatta uygarlıkların geleceğinin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahip olan öğretmenin görevini yerine getirebilmesi için bu değişimi gerçekleştirecek yeterli niteliklerle donanmış olmalıdır (Kök, Çiftçi & Ayık, 2011). Özel gereksinimli bireylere verilecek eğitim hizmeti bireyin gereksinim durumu göz önünde bulundurularak alanında uzmanlaşmış kişilerce verilmelidir (Cavkaytar, 2019).

Özel eğitim öğretmenleri, özel gereksinimli bireylerin eğitiminden sorumlu, bu alanda özel olarak yetişmiş uzmanlardır. Bu öğretmenler, özel eğitim gerektiren öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun eğitim verebilmek için alanlarında uzmanlaşmış ve üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olmuş profesyonellerdir. Özel eğitim öğretmenlerinden, farklı sınıf seviyelerindeki öğrenciler ve çeşitli yetersizlik grupları için pek çok farklı rolde görev almaları beklenir. Aynı zamanda, müfredat ve eğitim müdahaleleri konusunda genel eğitim öğretmenlerine kıyasla daha derin bir bilgiye sahip olmaları gerekir. Bunun yanı sıra, diğer meslek elemanları ve velilerle iş birliği yaparak doğrudan öğretim süreçlerini yürütmeleri de onların sorumlulukları arasındadır (Brownell, Hirsch & Seo, 2004).

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin nitelikleri arasında yer alan ve öğrenci odaklı çalışabilme becerisi, kesinlikle önemli bir yer tutmaktadır ve bu durum, eğitim süreçlerinin en temel unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Bu beceri, öğretmenlerin öğrencileri daha iyi tanınması, onların ihtiyaçlarını derinlemesine anlaması ve bu ihtiyaçlara uygun ve etkili yaklaşımlar geliştirebilmeleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Kırcaali-İftar'a (2019) göre nitelikli bir özel eğitim öğretmenin öğrencisine ne öğreteceğini, nasıl öğreteceğini ve öğretimi nasıl bireyselleştireceğini iyi bilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin, değişik öğrenme ihtiyaçlarına göre öğretim stratejilerini etkili bir şekilde uyarlayabilme yeteneği de oldukça önem arz etmekte ve öğretmenlerin her öğrencinin özel gereksinimlerine sağlam bir şekilde cevap verebilmeleri için elzem bir avantaj sunmaktadır. Bu öğretmenlerin, öğrencilerin davranışlarını derinlemesine anlaması ve bu davranışları doğru bir şekilde yorumlayabilmeleri, eğitsel etkileşimlerin başarılı olabilmesi adına büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, öğrenci odaklı bir yaklaşım benimsemeleri, eğitim süreçlerinin kalitesini artırmakta ve her öğrencinin potansiyelini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olmaktadır, zira her bireyin farklı

öğrenme biçimleri ve hızları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin gelişim süreçlerini dikkatlice izleyebilmeleri ve gerektiğinde bu durumları değerlendirebilmeleri, sürekli bir gelişim içinde olmaları için kritik bir beklenti haline gelmektedir.

Özel gereksinimli çocuğun başarısında ve mutluluğunda, eğitim öğretim faaliyetlerinin amaçlarına ulaşmasında, okulun daha etkili olarak işlevlerini gerçekleştirmesinde okul ve aile arasında kurulacak planlı ve düzenli bir ilişki ve iş birliği oldukça önemlidir (Argon & Kıyıcı, 2012). Özel eğitim öğretmenlerinin, ev ile okul arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde ve böylece aile katılımının beklenen düzeyde sağlanmasında önemli görevler düşmektedir.

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin ailelerle etkin bir şekilde iş birliği yapabilme becerileri, öğretmenlerin destek sağlama ve öğrencilerin öğrenme süreçlerine katkıda bulunma açısından büyük bir rol oynayarak, eğitimde bütünlük sağlar. Bu özellikler, özel eğitim öğretmenlerinin etkili bir eğitim sunmalarına yardımcı olur ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılama konusunda son derece gereklidir. Eğitim ortamında güvenli ve destekleyici bir atmosfer oluşturabilmeleri, öğretmenlerin öğrencilerle sağlıklı ve iş birliğine dayalı bir iletişim geliştirmesi ile mümkün olmaktadır. Böylece hem öğretmenler hem de öğrenciler, başarılı ve verimli bir öğrenme deneyimi yaşayabilirler ve bu durum hem akademik başarıyı hem de bireysel gelişimi olumlu yönde etkilemektedir.

Özel eğitim öğretmenliği kapsamı bakımından hizmet verilen öğrenciler ve içinde bulunulan çalışma şartları göz önünde bulundurulduğunda motivasyonu yüksek, alanında uzman ve kendini sürekli yenileyen öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır (Afat & Çiçek, 2019).

Hizmetiçi Eğitimin Önemi

Hizmetiçi eğitim; bireylere, mesleki faaliyetlerini sürdürmekteyken niteliği arttırma, çalışma alanının güncelliğini yakalama, geçmişte edinilen bilgileri tazeleme ve daha üst bilgi-becerileri edindirme amacıyla sağlanan eğitim hizmetleri olarak tanımlanabilir (Avcı, 2018). Öğretmenlerin hizmet öncesinde aldığı eğitimin seviyesi ne kadar iyi olsa da mesleklerindeki başarının devam edebilmesi için sürekli olarak hizmet içi eğitimlere katılmaları gerekmektedir. Bu bakımdan öğretmenlerin hizmet içi eğitiminin, önceden alınan eğitimin tamamlayıcısı ve meslekle ilgili yeni beceri ve bilgiler kazanmanın önemli bir yolu olduğu ifade edilmektedir (Gültekin, Çubukçu & Dal, 2010). Öğretmen ancak hizmet içi eğitim sayesinde devamlı olarak kendini yenileyebilir ve dönemin getirdiği eğitim faaliyetlerini gerçekleştirebilir (Cerit, 2004).

Günümüzde öğretmenlerden, sadece bilgi aktarmak yerine öğrencilerine uygulama ve sentez becerileri kazandırmaları beklenmektedir. Eğitim sürecinin akademik yönünün yanı sıra diğer gelişim alanlarını da kapsamı amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, öğretmenlerin gelişimi kendi inisiyatiflerine bırakılmayarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hizmet içi eğitim kursları ile desteklenmekte ve denetim altında tutulmaktadır (Bayyığıt, 2021). Öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içinde en iyi şekilde yetiştirilmeleri, eğitimin niteliği ve kalitesi ile doğru orantılı olup eğitim hizmetleri açısından önem taşır. Bu anlamda öğretmenlerin branşına yönelik bilgilerini arttırması, gelişmeleri takip etmesi önem arz etmektedir.

Hizmetiçi eğitim, özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin mesleki gelişimlerini kapsamlı bir biçimde destekleyerek, nitelikli ve etkili bir eğitim sunmalarını sağlamaktadır. Bu eğitim programları, öğretmenlerin güncel eğitim tekniklerini ve modern yaklaşımlarını öğrenmelerine olanak tanırken, yenilikçi uygulamaları deneyimlemeleri ve diğer meslektaşları ile bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmaları için geniş imkanlar sunmaktadır. Bu programların temel amacı, öğretmenlerin pedagojik bilgi ve becerilerini arttırmak, böylelikle onların eğitim verme yeteneklerini geliştirmek ve öğrencilerine daha iyi bir eğitim sunmalarını sağlamaktır. Ayrıca, öğretmenlerin iletişim ve iş birliği becerilerini geliştirmeleri için sağlam fırsatlar sunarak, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun eğitim programları hazırlamalarına da büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. Bu tür bir yaklaşım sayesinde, öğretmenlerin profesyonel kapasiteleri önemli ölçüde artmakta, dolayısıyla öğrencilerin öğrenme süreçleri de çok daha olumlu bir şekilde etkilenmiş olacaktır. Eğitimde bu tür bir destek, tüm öğretim süreçlerine büyük katkı sağlamakta ve öğretmenlerin kendilerini sürekli geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Eğitimde destekleyici olan bu tür faaliyetler, aynı zamanda öğretmenlerin kendi mesleki deneyimlerini derinleştirerek, yenilikçi teknikleri sınıflarında uygulama kapasitelerini arttırmalarını sağlamaktadır. Böylelikle, eğitimde öğretmenin rolü güçlenmekte, bu süreç içerisinde öğrencilerin öğrenme yetenekleri daha verimli bir şekilde ortaya çıkmakta ve gelişmektedir. Eğitim alanında süreklilik arz eden bu tür programlar, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini artırarak, onları daha donanımlı hale getirmekte ve öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır.

Stratejik ve planlı eğitim uygulamaları, eğitim sisteminin genel kalitesini yükselterek, öğretmenlerin hem kendi mesleki gelişimlerine hem de öğrencilerine olan katkılarını katbekat arttırmakta ve eğitim camiasındaki etkileşimi güçlendirmektedir. Bu destekleyici süreçler, öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerini güncelleyerek, değişen eğitim ihtiyaçlarına etkin bir şekilde yanıt vermelerini sağlarken, eğitimde sürekli gelişim ve yenilik arayışını teşvik etmektedir. Eğitim sisteminin başarıya ulaşabilmesi için öğretmenlerin yenilikçi pedagojik yöntemleri benimsemeleri, bu tür eğitim fırsatlarıyla mümkün hale gelmekte ve öğrencilerin bireysel potansiyellerinden en üst

düzye yararlanmaları adına büyük bir önem taşımaktadır. Bu süreçleri sürekli kılan eğitim uygulamaları, öğretmenlerin öğretim metodolojilerini geliştirmelerini sağlarken, aynı zamanda öğrencilerle daha etkili bir iletişim kurmalarına da yardımcı olmaktadır. Bu yönüyle, eğitimde kalitenin artırılması hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin eğitim sürecine daha aktif katılım göstermelerini sağlamaktadır. Eğitim alanında meydana gelen bu önemli gelişmeler, öğretmenlerin ve öğrencilerin iş birliği içinde daha etkili çalışabilmeleri için gerekli ortamı oluşturmaktadır.

Özetle, hizmet içi eğitim, bireylerin okulda edindikleri bilgilerin ötesine geçerek yeteneklerini keşfetmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olur. Meslek hayatında karşılaşılan problemlerin yalnızca okul eğitimiyle çözülememesi, çalışanların görevlerine uyum sağlamları için ek eğitim gereksinimini doğurur. Özellikle öğretmenler, toplumsal, kültürel ve ekonomik değişimlere adapte olabilmek için sürekli gelişime açık olmalıdır. Ayrıca, bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler, eğitimde yeni araç ve tekniklerin kullanımını zorunlu kılar. Etkili ve verimli bir eğitim süreci için öğretmenlerin bilgiyi doğru kullanması ve kurumsal düşünebilmesi büyük önem taşır (Bağcı & Şimşek, 2000).

Özel Eğitim Sınıfı Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçları

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin mesleki hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının derinlemesine ele alınması, öğrencilerin özel eğitim gereksinimlerini en etkili ve verimli bir şekilde karşılamaya yönelik geliştirilmiş öğretim stratejileri, özel eğitim teknikleri ve güncel eğitim teknolojilerini kapsayan çok boyutlu bir yapıyı içermektedir (İpek, Atik & Erkoç, 2021; Arslan & Üstün, 2022). Bu bağlamda, öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilerin sürekli olarak güncellenmesi gereği, çağdaş eğitim anlayışının temel yapı taşlarından biri olarak kabul edilmektedir (Şişlioğlu, 2022).

Öğrenci davranışlarını derinlemesine anlama ve bu davranışları sistematik biçimde analiz edebilme, öğrencilerle etkili iletişim kurma ve iş birliğine dayalı çalışma becerilerinin geliştirilmesi, özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içi eğitim gereksinimleri arasında öne çıkan temel alanlar olarak belirtilmektedir (Çelik & Demirbaş, 2023; Tüzün & Kayılı, 2024). Bunun yanı sıra, özel eğitimde kullanılan materyal ve öğretim araçlarının etkili kullanımına yönelik bilgi ve becerilerin kazandırılması da öğretmenler açısından önemli bir gereksinim alanı olarak değerlendirilmektedir (Polat & Acuner, 2024).

Bu doğrultuda, öğretmenlerin mesleki uygulamalarında güncel bilgi ve yaklaşımları kullanabilmeleri için hizmet içi eğitimlerin süreklilik arz edecek biçimde planlanması büyük önem taşımaktadır (İnce & Özmen, 2024). Özellikle özel eğitim öğretmenlerinin, ders içeriklerini zenginleştirmenin yanı sıra öğrencilerin bireysel gereksinimlerini dikkate alarak mesleki bilgi ve deneyimlerini geliştirmeleri beklenmektedir (İpek vd., 2021).

Öğrencilerin farklı öğrenme stilleri, tercihleri ve bireysel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin bu çeşitliliği kabul ederek uygun öğretim teknikleri geliştirmeleri kritik bir rol üstlenmektedir (Arslan & Üstün, 2022). Eğitim sürecinin her aşamasında öğretmenlerin bilgi düzeylerinin artırılması, öğrenme ortamlarının etkililiğini yükseltmekte ve öğrenci başarısına doğrudan katkı sağlamaktadır (Şişlioğlu, 2022).

Bu kapsamda geliştirilen yenilikçi hizmet içi eğitim programlarının, öğretmenlerin mesleki yeterliklerini güçlendirdiği ve gelecekteki öğretim uygulamalarına önemli katkılar sunduğu ifade edilmektedir (Çelik & Demirbaş, 2023). Ayrıca iletişim becerileri ve empati kurma yeteneğinin geliştirilmesi, öğretmenlerin öğrencilerle daha sağlıklı ilişkiler kurmalarına ve öğrenme süreçlerinin daha verimli hale gelmesine olanak tanımaktadır (Tüzün & Kayılı, 2025). Sonuç olarak, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemeye yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim programları hem öğretmenlerin profesyonel yeterliklerini güçlendirmekte hem de özel eğitim alanında sunulan eğitimin kalitesinin artırılmasına önemli katkılar sağlamaktadır (Polat & Acuner, 2024; İnce & Özmen, 2024).

Literatür Taraması

Bu bölümde, özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla yapılmış olan detaylı literatür taramasının bulguları titizlikle ve özenle sunulacaktır. Bu tarama, daha önce gerçekleştirilmiş olan çeşitli araştırmaların, özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin eğitim ve öğretim ihtiyaçlarına yönelik neler ortaya koyduğunu ve bu önemli konuyla ilgili hangi yöntemleri kullandıklarını kapsamlı bir şekilde inceleme fırsatı sunacaktır. Böylece, bu çalışmanın literatüre dayalı olarak sağlam bir zemin üzerinde ilerlemesi sağlanacak ve elde edilen bulgular, mevcut literatürü zenginleştirirken aynı zamanda özel eğitim alanındaki öğretmenlerin gelişim süreçlerine büyük katkıda bulunacak değerli bilgiler sunacaktır. Bu süreç, özel eğitim alanındaki öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini artırmayı ve onların eğitim becerilerini geliştirmeyi hedefleyen önemli bir adım olacaktır.

Karasu, Aykut & Yılmaz (2014) tarafından yapılan çalışmada, zihin engelliler öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlenmesi amaçlanmıştır. Niteliksel bir araştırma olarak tasarlanan çalışmada, 51 zihin engelliler öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin en çok sınıf yönetimi, davranış değiştirme ve öğretim yöntemleri konularında hizmet içi

eğitim ihtiyacı duyduklarını göstermiştir. Ayrıca, aile eğitimi, cinsel eğitim ve otizm gibi konular da öne çıkan ihtiyaçlar arasında yer almıştır. Çalışma, öğretmenlerin çalıştıkları kurum türüne ve mesleki deneyimlerine göre ihtiyaçlarının farklılaştığını ortaya koymuştur. Araştırma, hizmet içi eğitim programlarının öğretmenlerin ihtiyaçlarına odaklanarak planlanmasının önemini vurgulamakta ve bu doğrultuda öneriler sunmaktadır.

Yıldırım, Ünsal & Tolunay (2015) tarafından yapılan çalışmada, özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içi eğitim yoluyla mesleki gelişimlerinin önemi ve bu eğitimlerin etkinliği incelenmektedir. Araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin bilgi ve becerilerini güncelleyebilmeleri, eğitim teknolojilerinden yararlanmaları ve nitelikli uygulamaları paylaşmaları için hizmet içi eğitimin kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Araştırmada ayrıca 2007-2012 yılları arasında Türkiye'deki özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlere katılım oranları, cinsiyet dağılımı ve branş bazlı ihtiyaçlar analiz edilmiştir. Sonuçlar, öğretmenlerin büyük bir kısmının bu eğitimlere erişiminin sınırlı olduğunu ve özellikle Zihin Engelliler ile Görme Engelliler branşlarında ihtiyacın karşılanmadığını göstermektedir. Çalışma, hizmet içi eğitim programlarının daha kapsayıcı, ihtiyaca yönelik ve sürekli hale getirilmesi için öneriler sunmaktadır.

Konuyla yapılan diğer bir araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim almadığı, eğitim alanların ise bu eğitimleri yetersiz bulduğu belirlenmiştir. Öğretmenler, en çok öğrenci tanılama, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, ölçme-değerlendirme, öğretim yöntem ve teknikleri ile BEP hazırlama konularında desteğe ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca materyal kullanımına ilişkin bilgi eksikliği yaygındır ve öğretmenlerin çoğu sınıf içi günlük araçlarla sınırlı materyaller kullanmaktadır. Eğitim sürecinde öğrencilerin sınıfa uyum sağlamada yaşadığı güçlükler, ailelerin ilgisizliği ve okul yönetiminin desteğinin yetersizliği gibi etkenler öğretmenlerin karşılaştığı başlıca zorluklar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uygulamalı, uzmanlarca yürütülen ve tüm paydaşları kapsayan hizmet içi eğitim programlarının geliştirilmesi gerekliliği öne çıkmaktadır (Keleş, Keleş & Durak, 2024).

Acar (2021) tarafından yapılan "Okul Psikolojik Danışmanlarının Özel Eğitim Alanında Hizmet İçi Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi" başlıklı çalışma okul psikolojik danışmanlarının özel eğitim alanındaki hizmet içi eğitim gereksinimlerini belirlemeyi amaçlayan nitel bir araştırmadır. Muğla ilinde görev yapan on psikolojik danışmanla odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiş ve veriler içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, danışmanların özel eğitim hizmetleri, değerlendirme süreçleri, öğrenci yönlendirme, hizmet içi eğitim deneyimleri ve öncelikli eğitim ihtiyaçları olmak üzere beş ana tema etrafında toplanmıştır. Katılımcılar, mevcut hizmet içi eğitimlerin yüzeysel ve uygulamadan uzak olduğunu, genellikle prosedürü yerine getirmek amacıyla yapıldığını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin iş birliğine kapalı olmaları ve özel eğitim konusundaki bilgi eksiklikleri, sürecin sağlıklı işlenmesini engellemektedir. Danışmanlar, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama, aile ve öğretmenlerle etkili iletişim kurma, özel gereksinimli öğrencilerin mesleki yönlendirilmesi ve akran eğitimi gibi konularda daha nitelikli, uygulamalı ve uzmanlarca verilen hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Bu doğrultuda, özel eğitim alanında yürütülecek hizmet içi eğitimlerin içerik ve yöntem bakımından yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Ergin, Akseki & Deniz (2012) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları belirlenmiştir. Ankara il merkezindeki 15 ilköğretim okulundan 90 öğretmenin katılımıyla yürütülen araştırmada, öğretmenlerin bilimsel, teknolojik ve toplumsal gelişmelere uyum sağlama, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirme amacıyla hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. En fazla ihtiyaç duyulan konular arasında dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü, hiperaktivite ve eğitim teknolojilerinin öğretim sürecine entegrasyonu yer almaktadır. Ayrıca, öğretmenler verilen eğitimlerin genellikle soyut, uygulamadan uzak ve fiziki koşullar açısından yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışma, hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin gerçek ihtiyaçlarına göre planlanması ve uygulamalı, uzmanlar tarafından verilen nitelikli eğitimlerle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki öz-yeterlik algılarını ve hizmet içi eğitim gereksinimlerini belirlemek amacıyla, Sönmez, Alptekin & Bıçak (2018) tarafından, karma yöntemle gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde kendilerini yeterli bulmalarına rağmen, nitel veriler, çoğu öğretmenin yetersiz hissettiğini ve özel gereksinimli çocuklar için etkili öğretim yöntemleri konusunda daha fazla eğitim ihtiyacı duyduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin bilgi, planlama, uygulama ve öz niteliklere dair yeterlikleri önemlidir; özellikle engelli çocuklarla ilgili bilgi sahibi olmak ve ailelerle etkili iletişim kurmak vurgulanmaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde uygulama ve öğretim yöntemleri konusunda daha fazla eğitim almayı talep ettikleri belirlenmiştir.

Uluslararası alan yazın incelendiğinde, özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının yerel bulgularla büyük ölçüde paralellik gösterdiği ve benzer temalar etrafında şekillendiği görülmektedir. Örneğin kapsayıcı eğitim uygulamaları odağında Florian & Linklater (2010) tarafından Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen araştırma,

öğretmenlerin en büyük zorluğu farklılaştırılmış öğretim stratejilerini uygulama noktasında yaşadıklarını göstermektedir. Yazarlar, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına yanıt verebilmek için içerik ve süreç bazlı farklılaştırma teknikleri konusunda sistematik eğitimlere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Syriopoulou-Delli vd . (2012) Yunanistan'da yaptıkları çalışmada, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin davranış yönetimi ve etkili iletişim yöntemleri konularında yoğun eğitim taleplerini ortaya koymuştur. Araştırma, mesleki deneyim arttıkça öğretmenlerin daha ileri düzey (ABA, PECS vb.) yöntem eğitimlerine yöneldiğini, bu nedenle hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin kıdemine göre kademelendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Ruppar, Roberts & Kurth (2016), ağır engelli öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin uzmanlık düzeylerini ve eğitim ihtiyaçlarını incelemiştir. Araştırma, bu öğretmenlerin akademik içerikten ziyade, iletişim becerileri, alternatif iletişim sistemleri ve ağır davranış problemleriyle başa çıkma konularında çok daha fazla desteğe ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur. Son olarak Bansal (2022) tarafından yapılan güncel bir araştırma, dijital dönüşümün etkisiyle öğretmenlerin çevrimiçi öğrenme araçları ve erişilebilir dijital materyal geliştirme konularındaki yetkinliklerinin artırılmasının bir zorunluluk haline geldiğini işaret etmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde, özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içi eğitim gereksinimlerini belirlemeye yönelik olarak yürütülen araştırmanın yöntemsel çerçevesi ele alınmaktadır. Araştırmanın modeli/deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ile verilerin toplanma sürecine ilişkin açıklamalar bu bölümde sistematik bir biçimde sunulmaktadır. Tarama modeli benimsenerek gerçekleştirilen bu çalışmada, öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları mevcut durum çerçevesinde betimlenmiş ve çeşitli demografik değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Böylece araştırmanın bilimsel geçerliliğini ve güvenilirliğini destekleyen yöntemsel altyapı ortaya konularak, elde edilen bulguların sağlıklı biçimde yorumlanmasına zemin hazırlanması amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2024–2025 Eğitim-Öğretim Yılı içerisinde İzmir ili Karabağlar ilçesinde bulunan resmî okullarda görev yapan özel eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda evrene; araştırmada, evrenin büyüklüğünün ulaşılabilir düzeyde olması nedeniyle örnekleme yöntemine başvurulmamış, bunun yerine evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan veri toplama aracı toplam 286 özel eğitim öğretmenine ulaştırılmış, ancak eksik, hatalı ya da geçersiz formlar ayıklandıktan sonra 252 öğretmenden elde edilen veriler analiz kapsamına alınmıştır. Böylece araştırmaya evrenin büyük bir bölümünü temsil eden yüksek katılımlı bir çalışma grubu dâhil edilmiş, elde edilen bulguların evrene genellenebilirliği güçlendirilmiştir. Bu durum, araştırmanın betimsel niteliği ve nicel analizleri açısından önemli bir metodolojik avantaj sağlamaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içi eğitim gereksinimlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Özel Eğitim Öğretmen Bilgi Formu” kullanılmıştır. Veri toplama aracı, araştırmanın amacı doğrultusunda öğretmenlerin hem demografik özelliklerini hem de mesleki gelişim bağlamında ihtiyaç duydukları hizmet içi eğitim alanlarını kapsamlı biçimde ortaya koyacak şekilde yapılandırılmıştır. Form iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin yaş, hizmet süresi, mezuniyet durumu, kadro durumu gibi mesleki ve kişisel özelliklerine ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise özel eğitim alanında öğretmenlerin ihtiyaç duyabilecekleri hizmet içi eğitim konularını içeren çoktan seçmeli maddeler bulunmaktadır. Katılımcılardan, bu bölümde yer alan ifadeler arasından eğitim ihtiyacı hissettikleri konuları en az bir seçenek olacak şekilde işaretlemeleri istenmiştir.

Araştırmacılar tarafından geliştirilen formun içerik geçerliği, özel eğitim alanında akademik çalışmaları bulunan üç uzman akademisyenin görüşlerine başvurularak sağlanmıştır. Uzmanlar, formda yer alan maddeleri kapsamın yeterliliği, ifadelerin açıklığı ve ölçme amacına uygunluğu açısından değerlendirmiş; elde edilen geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak forma son hâli verilmiştir. Formun güvenilirliği ise 20 özel eğitim öğretmeni ile gerçekleştirilen pilot uygulama aracılığıyla sınanmıştır. Ön uygulama sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde, maddelerin açık ve anlaşılır olduğu, katılımcılar tarafından yanlış yorumlanmaya yol açabilecek bir ifade bulunmadığı ve ölçme amacına aykırı herhangi bir sorunla karşılaşılmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, geliştirilen formun araştırmanın veri toplama amacı için uygun ve kullanılabilir nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılandırılmış anket tekniğiyle yürütülen bu çalışmada, veriler öğretmenlerin hizmet içi eğitim almak istedikleri konuları doğrudan işaretlemeleri yoluyla elde edilmiştir. Formda yer alan eğitim başlıkları, özel eğitim alanında uygulamada sıklıkla karşılaşılan ve öğretmenler açısından kritik öneme sahip ihtiyaç alanlarını kapsayacak biçimde geniş bir içerik yelpazesine hazırlanmıştır. Ayrıca katılımcıların birden fazla seçeneği işaretleyebilmelerine olanak tanınarak, öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarını daha kapsamlı ve gerçekçi bir biçimde ifade etmeleri

amaçlanmıştır. Bu yaklaşım, elde edilen verilerin ayrıntılı ve çok boyutlu biçimde analiz edilmesine katkı sağlamıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla toplanan verilerin istatistiksel analiz sonuçları sunulmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular; katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları ve mesleki yeterliliklerini artırmaya yönelik talep ettikleri eğitim konuları açısından kategorize edilerek tablolaştırılmıştır. Elde edilen veriler, özel eğitim öğretmenlerinin güncel mesleki sorunlara çözüm üretme kapasitelerinin artırılması ve etkili öğretim stratejilerinin geliştirilmesi noktasında ihtiyaç duydukları öncelikli alanları ortaya koymaktadır

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Araştırma kapsamında İzmir ili Karabağlar ilçesinde görev yapan toplam 252 özel eğitim öğretmeniyle çalışılmıştır. Öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	216	85,7
	Erkek	36	14,3
Yaş Aralığı	21-26	21	8,3
	27-32	63	25
	33-38	59	23,4
	39-44	47	18,7
	45-50	40	15,9
	51 ve Üzeri	22	8,7
	Mesleki Deneyim	1-5 Yıl	117
6-10 Yıl	45	17,9	
11-15 Yıl	27	10,7	
16-20 Yıl	19	7,5	
21-25 Yıl	22	8,7	
26 Yıl ve Üzeri	22	8,7	
Görev Durumu	Ücretli	161	63,9
	Kadrolu	91	36,1
Öğrenim Durumu	Lisans	228	90,5
	Lisansüstü	24	9,5
Mezun Olunan Bölüm	Özel Eğitim	33	13,1
	Eğitim Fakültesi	80	31,7
	Sınıf Öğretmenliği	23	9,1
	Diğer	116	46
Toplam		252	100

Tablo 1 incelendiğinde, örneklemin büyük bir çoğunluğunun kadın öğretmenlerden (n=216, %85,7) oluştuğu görülmektedir. Yaş değişkeni açısından bakıldığında, katılımcıların en yoğun olarak 27-32 yaş grubunda (n=63, %25) toplandığı, bunu 33-38 yaş grubunun (n=59, %23,4) izlediği saptanmıştır. En az katılım ise 21-26 yaş grubundan (n=21, %8,3) gerçekleşmiştir.

Öğretmenlerin mesleki deneyim süreleri analiz edildiğinde, örneklemin %46,4’ünün (n=117) 1-5 yıl arasında kıdeme sahip olduğu, bu durumun araştırmanın odak noktası olan hizmet içi eğitim ihtiyacının genç ve deneyimsiz grupta yoğunlaşmasıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. Mesleki kıdemi 26 yıl ve üzerinde olan öğretmenler ise örneklemin %8,7’sini (n=22) oluşturmaktadır.

Öğrenim durumları incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun lisans mezunu olduğu (n=228, %90,5), lisansüstü eğitim alanların oranının ise %9,5 (n=24) ile sınırlı kaldığı görülmüştür. Mezun olunan bölümler bazında yapılan değerlendirmede, katılımcıların yalnızca %13,1’inin (n=33) doğrudan Özel Eğitim bölümü mezunu olduğu, %46 gibi büyük bir kesimin ise "Diğer" kategorisindeki branşlardan özel eğitim alanına geçiş yaptığı saptanmıştır. Bu veriler, özel eğitim alanında uzmanlaşmış personel ihtiyacının devam ettiğini ve mevcut öğretmenlerin neden yüksek oranda mesleki gelişim desteğine ihtiyaç duyduğunu kanıtlar niteliktedir.

Hizmetiçi Eğitim Konularına İlişkin Gereksinim Düzeylerinin Betimsel Analizi

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin mesleki gelişim süreçlerinde gereksinim duydukları öncelikli hizmet içi eğitim alanlarına ilişkin bulgular, betimsel analiz yöntemleri kullanılarak saptanmış ve sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Gereksinim Duyulan Hizmetiçi Alanlara Ait Bulgular

Sıra	Hizmetiçi Eğitim Konusu	Frekans (n)	Yüzde (%)
1	Dil ve Konuşma Güçlüğü	135	53,6
2	Otizimde Problem Davranışlar	97	38,5
3	Cinsel Eğitim	87	34,5
4	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)	81	32,1
5	Mahremiyet Eğitimi	78	31,0
6	Otizim Spektrum Bozuklukları	75	29,8
7	Aile Eğitimi	70	27,8
8	Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi	68	27,0
9	Öğrenme Güçlüğü	57	22,6
10	Tutum Değiştirme	53	21,0
11	Uygulamalı Davranış Analizi	50	19,8
12	Çocuk ve Ergen Gelişimi	48	19,0
13	İşitme Engeli	46	18,3
14	Tuvalet Eğitimi	46	18,3
15	Velilerle Çalışma ve Haklar	45	17,9
16	Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları	44	17,5
17	Materyal Geliştirme	41	16,3
18	Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim	38	15,1
19	Erken Çocukluk Eğitimi	35	13,9
20	Yetişkin Eğitimi	33	13,1
21	Zihinsel Yetersizlik	33	13,1
22	Sosyal Beceri Öğretimi	28	11,1
23	Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemi	22	8,7
24	BEP Hazırlama	21	8,3
25	Sınıf Yönetimi	20	7,9
26	Yetersizlik Türleri	19	7,5
27	Kaynaştırma / Bütünleştirme	17	6,7

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların bilgi ve beceri eksikliği hissettikleri alanların belirli tematik başlıklar altında yoğunlaştığını göstermektedir. Bu doğrultuda, istatistiksel olarak en yüksek frekansa sahip ve öncelik arz eden ilk beş eğitim ihtiyacı şu şekilde sıralanmaktadır:

- **Dil ve Konuşma Güçlüğü:** Katılımcıların yarısından fazlası (n=135, %53,6), özel gereksinimli bireylerin iletişim becerilerini desteklemeye yönelik bu alanı en temel gelişim ihtiyacı olarak rapor etmiştir.
- **Otizimde Problem Davranışlar:** Öğretmenlerin %38,5'i (n=97), otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle yürütülen eğitim süreçlerinde davranış yönetimini kritik bir ihtiyaç alanı olarak tanımlamıştır.
- **Cinsel Eğitim:** Araştırma grubunun %34,5'i (n=87), özel eğitimde cinsel eğitim stratejilerine dair donanım kazanmayı mesleki yeterlilik açısından gerekli görmektedir.
- **Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB):** Katılımcıların %32,1'i (n=81, sınıf içi süreçlerde odaklanma ve hiperaktivite temelli sorunlara yönelik etkili müdahale yöntemlerine ihtiyaç duymaktadır.
- **Mahremiyet Eğitimi:** Öğretmenlerin %31,0'ı (n=78), özel gereksinimli bireylerin öz bakım ve toplumsal uyum süreçlerinde mahremiyet bilincinin kazandırılmasına yönelik eğitim talep etmektedir.

Elde edilen bu sonuçlar, özel eğitim öğretmenlerinin özellikle uygulamalı süreçlerde ve öğrencilerin bireysel gereksinimlerine yönelik uzmanlık gerektiren konularda kapsamlı, hedef odaklı ve sürdürülebilir hizmet içi eğitim programlarına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, öğretmenlerin belirli temel alanlarda kendilerini daha yeterli hissettiklerini veya bu alanların mevcut çalışma ortamlarındaki öncelikli sorunlarla doğrudan örtüşmediğini göstermektedir. Katılımcıların en az eğitim talebinde bulunduğu beş alan şu şekildedir:

- **Kaynaştırma/Bütünleştirme:** Katılımcıların yalnızca %6,7'si (n=17) bu alanda eğitim talep etmiştir. Bu durum, örneklemin büyük çoğunluğunun özel eğitim sınıfları veya uygulama okulları gibi ayrılaştırılmış eğitim ortamlarında görev yapması nedeniyle, genel eğitim sınıflarına yönelik bir uygulama olan kaynaştırma süreçlerini kendi çalışma sahaları için ikincil bir ihtiyaç olarak gördüklerini düşündürmektedir.
- **Yetersizlik Türleri:** Öğretmenlerin %7,5'i (n=19) yetersizlik türlerine dair kuramsal bilgi ihtiyacı beyan etmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin lisans eğitimleri sırasında engel gruplarına dair kapsamlı teorik donanım kazanmış olmaları, bu konudaki hazırbulunuşluk düzeylerinin yüksek olduğunu ve eğitimin odağının kuramsal bilgiden ziyade uygulamalı müdahalelere kaydığını kanıtlar niteliktedir.

- **Sınıf Yönetimi:** Katılımcıların %7,9'u (n=20) sınıf yönetimi konusunda eğitim istemiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin, küçük gruplarla çalışma deneyimi ve bireyselleştirilmiş eğitim süreçlerine olan hâkimiyetleri, genel pedagojik bir konu olan sınıf yönetimi alanında kendilerini yetkin gördüklerine işaret etmektedir.
- **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlama:** Araştırma grubunun %8,3'ü (n=21) BEP hazırlama süreçlerinde desteğe ihtiyaç duymaktadır. BEP hazırlamanın özel eğitim öğretmenliğinin temel ve rutin bir görevi olması ve bu sürecin mesleki hayatın her aşamasında aktif olarak uygulanması, öğretmenlerin bu alandaki teknik becerilerini pekiştirdiğini göstermektedir.
- **Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemi:** Öğretmenlerin %8,7'si (n=22) bu yönetime yönelik eğitim talep etmiştir. Özel eğitim literatüründe yaygın olarak kullanılan bu yöntemin, öğretmenler tarafından hizmet öncesi eğitim döneminde yeterli düzeyde içselleştirildiği veya mevcut öğretim pratikleri içinde rutin bir şekilde uygulandığı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; en az ihtiyaç duyulan konuların genellikle mesleğin temel "teorik" ve "rutin uygulama" alanları olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, öğretmenlerin mesleki gelişim taleplerinin temel formasyondan ziyade, dil-konuşma terapisi veya problem davranış yönetimi gibi daha ileri düzey uzmanlık ve güncel müdahale tekniklerine odaklandığını teyit etmektedir.

Hizmetçi Eğitim İhtiyaçlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin mesleki gelişim süreçlerinde cinsiyet temelinde gereksinim duydukları hizmet içi eğitim alanlarına ilişkin bulgular Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Hizmetçi Eğitim Konusu	Erkek (n)	Erkek (%)	Kadın (n)	Kadın (%)	Toplam (n)
Dil ve Konuşma Güçlüğü	15	%41.7	120	%55.6	135
Otizimde Problem Davranışlar	11	%30.6	86	%39.8	97
Cinsel Eğitim	8	%22.2	79	%36.6	87
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	7	%19.4	74	%34.3	81
Mahremiyet Eğitimi	7	%19.4	71	%32.9	78
Otizm Spektrum Bozuklukları	11	%30.6	64	%29.6	75
Aile Eğitimi	9	%25.0	61	%28.2	70
Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi	7	%19.4	61	%28.2	68
Öğrenme Güçlüğü	5	%13.9	52	%24.1	57
Tutum Değiştirme	1	%2.8	52	%24.1	53
Uygulamalı Davranış Analizi	6	%16.7	44	%20.4	50
Çocuk ve Ergen Gelişimi	2	%5.6	46	%21.3	48
Tuvalet Eğitimi	2	%5.6	44	%20.4	46
İşitme Engeli	6	%16.7	40	%18.5	46
Velilerle Çalışma ve Haklar	4	%11.1	41	%19.0	45
Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları	3	%8.3	41	%19.0	44
Materyal Geliştirme	6	%16.7	35	%16.2	41
Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim	2	%5.6	36	%16.7	38
Erken Çocukluk Eğitimi	2	%5.6	33	%15.3	35
Yetişkin Eğitimi	2	%5.6	31	%14.4	33
Zihinsel Yetersizlik	3	%8.3	30	%13.9	33
Sosyal Beceri Öğretimi	4	%11.1	24	%11.1	28
Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemi	2	%5.6	20	%9.3	22
BEP Hazırlama	2	%5.6	19	%8.8	21
Sınıf Yönetimi	2	%5.6	18	%8.3	20
Yetersizlik Türleri	0	%0.0	19	%8.8	19
Kaynaştırma / Bütünleştirme	2	%5.6	15	%6.9	17

Tablo 3 incelendiğinde, kadın öğretmenlerin *cinsel eğitim*, *mahremiyet eğitimi* ve *tutum değiştirme* başlıklarında erkek öğretmenlere kıyasla istatistiksel olarak daha yüksek düzeyde eğitim talep ettikleri görülmektedir. Özellikle tutum değiştirme alanında kadın öğretmenlerin talep oranının erkek öğretmenlere göre belirgin biçimde yüksek olması, kadın öğretmenlerin duyuşsal süreçler ve toplumsal kabul boyutuna daha fazla önem verdiklerine işaret etmektedir.

Otizm spektrum bozuklukları genel başlığında her iki cinsiyet grubunun benzer oranlarda eğitim talep ettiği görülmekle birlikte, davranış yönetimi ve özel müdahale teknikleri (ör. UDA, DEHB) konusunda kadın öğretmenlerin daha yüksek düzeyde ihtiyaç bildirdiği saptanmıştır. Buna karşılık, *yetersizlik türleri* ve *kaynaştırma/bütünleştirme* gibi alanlar her iki grupta da düşük talep düzeyine sahiptir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kadın öğretmenlerin eğitim gereksinimlerinin daha çok öğrencinin öz bakımı, mahremiyeti ve toplumsal uyumunu kapsayan bütüncül ve koruyucu alanlarda; erkek öğretmenlerin ise daha çok tam

grupları ve genel yetersizlik alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın hizmet içi eğitim programlarının planlanmasında dikkate alınması, programların etkililiğini artıracaktır.

Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin yaş değişkenine göre gereksinim duydukları hizmet içi eğitim alanlarına ilişkin bulgular Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Eğitim İhtiyacı	21-26 (f)	21-26 (%)	27-32 (f)	27-32 (%)	33-38 (f)	33-38 (%)	39-44 (f)	39-44 (%)	45-50 (f)	45-50 (%)	51+ (f)	51+ (%)
Dil ve Konuşma Güçlüğü	9	%42.9	38	%60.3	30	%50.8	26	%55.3	19	%47.5	13	%59.1
Otizmde Problem Davranışlar	8	%38.1	27	%42.9	23	%39.0	16	%34.0	17	%42.5	6	%27.3
Cinsel Eğitim	5	%23.8	32	%50.8	21	%35.6	20	%42.6	4	%10.0	5	%22.7
DEHB	9	%42.9	27	%42.9	16	%27.1	13	%27.7	9	%22.5	7	%31.8
Mahremiyet Eğitimi	5	%23.8	24	%38.1	16	%27.1	19	%40.4	9	%22.5	5	%22.7
Otizm Spektrum Bozuklukları	7	%33.3	20	%31.7	13	%22.0	17	%36.2	11	%27.5	7	%31.8
Aile Eğitimi	5	%23.8	24	%38.1	17	%28.8	12	%25.5	7	%17.5	5	%22.7
Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi	7	%33.3	15	%23.8	21	%35.6	15	%31.9	10	%25.0	0	%0.0
Öğrenme Güçlüğü	3	%14.3	17	%27.0	13	%22.0	11	%23.4	8	%20.0	5	%22.7
Tutum Değiştirme	3	%14.3	16	%25.4	16	%27.1	9	%19.1	6	%15.0	3	%13.6
Uygulamalı Davranış Analizi	5	%23.8	12	%19.0	13	%22.0	7	%14.9	9	%22.5	4	%18.2
Çocuk ve Ergen Gelişimi	3	%14.3	16	%25.4	11	%18.6	6	%12.8	8	%20.0	4	%18.2
Tuvalet Eğitimi	6	%28.6	19	%30.2	10	%16.9	6	%12.8	4	%10.0	1	%4.5
İşitme Engeli	3	%14.3	10	%15.9	14	%23.7	8	%17.0	8	%20.0	3	%13.6
Velilerle Çalışma ve Haklar	6	%28.6	12	%19.0	14	%23.7	8	%17.0	4	%10.0	1	%4.5
Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları	1	%4.8	14	%22.2	13	%22.0	10	%21.3	3	%7.5	3	%13.6
Materyal Geliştirme	4	%19.0	11	%17.5	11	%18.6	6	%12.8	7	%17.5	2	%9.1
Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim	1	%4.8	9	%14.3	12	%20.3	5	%10.6	7	%17.5	4	%18.2
Erken Çocukluk Eğitimi	2	%9.5	11	%17.5	10	%16.9	6	%12.8	5	%12.5	1	%4.5
Yetişkin Eğitimi	2	%9.5	6	%9.5	14	%23.7	4	%8.5	4	%10.0	3	%13.6
Zihinsel Yetersizlik	2	%9.5	11	%17.5	8	%13.6	5	%10.6	3	%7.5	4	%18.2
Sosyal Beceri Öğretimi	1	%4.8	9	%14.3	7	%11.9	3	%6.4	7	%17.5	1	%4.5
Basamaklandırılmış Öğretim	0	%0.0	4	%6.3	6	%10.2	6	%12.8	3	%7.5	3	%13.6
BEP Hazırlama	0	%0.0	5	%7.9	7	%11.9	3	%6.4	5	%12.5	1	%4.5
Sınıf Yönetimi	1	%4.8	7	%11.1	5	%8.5	4	%8.5	2	%5.0	1	%4.5
Yetersizlik Türleri	1	%4.8	5	%7.9	7	%11.9	3	%6.4	1	%2.5	2	%9.1
Kaynaştırma/Bütünleştirme	1	%4.8	2	%3.2	6	%10.2	6	%12.8	2	%5.0	0	%0.0

Tablo 4 incelendiğinde yaş gruplarına göre eğitim taleplerinde belirgin farklılaşmalar da saptanmıştır. 21–26 yaş grubundaki öğretmenlerin özellikle *Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)* ve *Tuvalet Eğitimi* konularına daha yüksek düzeyde talep bildirdiği görülmüştür. 27–32 yaş grubundaki öğretmenlerin ise pek çok alanda en yüksek talep oranlarına sahip olduğu; özellikle *Cinsel Eğitim* ve *Aile Eğitimi* başlıklarının bu yaş grubunda öne çıktığı belirlenmiştir.

39–44 yaş grubunda *Mahremiyet Eğitimi* ve *Cinsel Eğitim* konularının yüksek frekansla tercih edilmesi, bu yaş diliminde etik, kişisel sınırlar ve bireysel haklar eksenindeki eğitim gereksinimlerinin arttığına işaret etmektedir. 51 yaş ve üzeri öğretmenlerin ise *Tıbbi Müdahaleler* ve *Kaynaştırma* konularına yönelik herhangi bir talep bildirmemesi

dikkat çekici bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın, *Dil ve Konuşma Güçlüğü* alanı bu yaş grubunda da öncelikli eğitim ihtiyacı olmayı sürdürmüştür.

Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Mesleki Deneyim Süresi Değişkenine Göre Dağılımı

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin mesleki deneyim süresi değişkenine göre gereksinim duydukları hizmet içi eğitim alanlarına ilişkin bulgular Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Mesleki Deneyim Değişkenine İlişkin Bulgular

Eğitim İhtiyacı	1-5 (f)	1-5 (%)	6-10 (f)	6-10 (%)	11-15 (f)	11-15 (%)	16-20 (f)	16-20 (%)	21-25 (f)	21-25 (%)	26+ (f)	26+ (%)	Top .
Dil ve Konuşma Güçlüğü	59	%50.4	28	%62.2	14	%51.9	11	%57.9	10	%45.5	13	%59.1	135
Otizmde Problem Davranışlar	52	%44.4	13	%28.9	8	%29.6	10	%52.6	7	%31.8	7	%31.8	97
Cinsel Eğitim	41	%35.0	20	%44.4	11	%40.7	6	%31.6	5	%22.7	4	%18.2	87
DEHB	45	%38.5	15	%33.3	5	%18.5	8	%42.1	3	%13.6	5	%22.7	81
Mahremiyet Eğitimi	39	%33.3	16	%35.6	7	%25.9	3	%15.8	8	%36.4	5	%22.7	78
Otizm Spektrum Bozukluğu	40	%34.2	7	%15.6	8	%29.6	7	%36.8	8	%36.4	5	%22.7	75
Aile Eğitimi	34	%29.1	19	%42.2	5	%18.5	5	%26.3	3	%13.6	4	%18.2	70
Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi	36	%30.8	14	%31.1	7	%25.9	3	%15.8	7	%31.8	1	%4.5	68
Öğrenme Güçlüğü	30	%25.6	11	%24.4	4	%14.8	2	%10.5	7	%31.8	3	%13.6	57
Tutum Değiştirme	28	%23.9	13	%28.9	5	%18.5	3	%15.8	2	%9.1	2	%9.1	53
Uygulamalı Davranış Analizi	24	%20.5	8	%17.8	6	%22.2	4	%21.1	5	%22.7	3	%13.6	50
Çocuk ve Ergen Gelişimi	25	%21.4	10	%22.2	4	%14.8	1	%5.3	5	%22.7	3	%13.6	48
Tuvalet Eğitimi	30	%25.6	7	%15.6	4	%14.8	2	%10.5	3	%13.6	0	%0.0	46
İşleme Engeli	22	%18.8	8	%17.8	8	%29.6	1	%5.3	5	%22.7	2	%9.1	46
Velilerle Çalışma	24	%20.5	10	%22.2	6	%22.2	3	%15.8	1	%4.5	1	%4.5	45
Öğretim Yöntemleri	25	%21.4	8	%17.8	5	%18.5	3	%15.8	2	%9.1	1	%4.5	44
Materyal Geliştirme	24	%20.5	8	%17.8	2	%7.4	1	%5.3	3	%13.6	3	%13.6	41
Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim	20	%17.1	7	%15.6	4	%14.8	1	%5.3	3	%13.6	3	%13.6	38
Erken Çocukluk Eğitimi	16	%13.7	10	%22.2	3	%11.1	3	%15.8	2	%9.1	1	%4.5	35
Yetişkin Eğitimi	15	%12.8	7	%15.6	5	%18.5	2	%10.5	3	%13.6	1	%4.5	33
Zihinsel Yetersizlik	21	%17.9	6	%13.3	1	%3.7	1	%5.3	2	%9.1	2	%9.1	33
Sosyal Beceri Öğretimi	14	%12.0	5	%11.1	1	%3.7	1	%5.3	6	%27.3	1	%4.5	28
Basamaklandırılmış Öğretim	11	%9.4	4	%8.9	1	%3.7	1	%5.3	3	%13.6	2	%9.1	22
BEP Hazırlama	14	%12.0	2	%4.4	1	%3.7	1	%5.3	2	%9.1	1	%4.5	21
Sınıf Yönetimi	12	%10.3	3	%6.7	1	%3.7	1	%5.3	3	%13.6	0	%0.0	20
Yetersizlik Türleri	12	%10.3	3	%6.7	2	%7.4	2	%10.5	0	%0.0	0	%0.0	19
Kaynaştırma/Bütünleştirme	8	%6.8	3	%6.7	4	%14.8	1	%5.3	1	%4.5	0	%0.0	17

Tablo 5 incelendiğinde mesleki deneyim süresi gruplarının tümünde en fazla talep edilen eğitim alanı Dil ve Konuşma Güçlüğü olmuş, bu alan özellikle mesleğin ilk yıllarındaki öğretmenlerde yoğunlaşmıştır. Otizmde Problem Davranışlar alanı da yüksek talep görmüş; bu ihtiyacın hem mesleğe yeni başlayan hem de orta kıdemli öğretmenler için önemini koruduğu belirlenmiştir. Cinsel Eğitim, Aile Eğitimi ve DEHB alanlarına yönelik taleplerin, hizmet yılı arttıkça azalma eğilimi gösterdiği; bu alanların daha çok erken hizmet yılına sahip öğretmenler tarafından talep edildiği görülmüştür. Mahremiyet Eğitimi ve Otizm Spektrum Bozukluğu konularında ise taleplerin

kıdem grupları arasında görece dengeli dağıldığı saptanmıştır. Kaynaştırma/Bütünleştirme, BEP Hazırlama, Basamaklandırılmış Öğretim ve Sınıf Yönetimi gibi alanlara yönelik talepler tüm kıdem gruplarında düşük düzeyde kalmış, özellikle 26 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin bu alanlarda talep bildirmemesi dikkat çekmiştir.

Genel olarak, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin daha fazla ve daha çeşitli eğitim ihtiyacı bildirdiği; hizmet yılı arttıkça taleplerin belirli alanlarda yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin mesleki deneyim düzeyleri dikkate alınarak planlanması gerektiğini göstermektedir.

Hizmetçi Eğitim İhtiyaçlarının Görev Durumu Değişkenine Göre Dağılımı

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin Görev Durumu değişkenine göre gereksinim duydukları hizmet içi eğitim alanlarına ilişkin bulgular Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Görev Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Hizmetçi Eğitim Konusu	Kadrolu (f)	Kadrolu (%)	Ücretli (f)	Ücretli (%)	Toplam
Dil ve Konuşma Güçlüğü	46	%50.5	89	%55.3	135
Otizimde Problem Davranışlar	34	%37.4	63	%39.1	97
Cinsel Eğitim	33	%36.3	54	%33.5	87
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	25	%27.5	56	%34.8	81
Mahremiyet Eğitimi	26	%28.6	52	%32.3	78
Otizm Spektrum Bozuklukları	26	%28.6	49	%30.4	75
Aile Eğitimi	21	%23.1	49	%30.4	70
Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi	19	%20.9	49	%30.4	68
Öğrenme Güçlüğü	14	%15.4	43	%26.7	57
Tutum Değiştirme	12	%13.2	41	%25.5	53
Uygulamalı Davranış Analizi	16	%17.6	34	%21.1	50
Çocuk ve Ergen Gelişimi	13	%14.3	35	%21.7	48
Tuvalet Eğitimi	11	%12.1	35	%21.7	46
İşitme Engeli	13	%14.3	33	%20.5	46
Velilerle Çalışma ve Haklar	9	%9.9	36	%22.4	45
Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları	11	%12.1	33	%20.5	44
Materyal Geliştirme	9	%9.9	32	%19.9	41
Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim	11	%12.1	27	%16.8	38
Erken Çocukluk Eğitimi	10	%11.0	25	%15.5	35
Yetişkin Eğitimi	7	%7.7	26	%16.1	33
Zihinsel Yetersizlik	10	%11.0	23	%14.3	33
Sosyal Beceri Öğretimi	10	%11.0	18	%11.2	28
Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemi	6	%6.6	16	%9.9	22
BEP Hazırlama	4	%4.4	17	%10.6	21
Sınıf Yönetimi	4	%4.4	16	%9.9	20
Yetersizlik Türleri	5	%5.5	14	%8.7	19
Kaynaştırma / Bütünleştirme	7	%7.7	10	%6.2	17

Tablo 6 incelendiğinde Kadrolu ve ücretli öğretmenlerin her ikisinde de en fazla talep edilen hizmet içi eğitim alanı Dil ve Konuşma Güçlüğü olmuş; bu bulgu, dil ve iletişim becerilerinin istihdam türünden bağımsız olarak temel bir mesleki gelişim ihtiyacı olduğunu göstermiştir. Otizmde Problem Davranışlar, Cinsel Eğitim, Mahremiyet Eğitimi ve Otizm Spektrum Bozuklukları konularında da her iki öğretmen grubunda benzer ve yüksek düzeyde talepler olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, DEHB, Aile Eğitimi, Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi, Öğrenme Güçlüğü ve Tutum Değiştirme gibi alanlarda ücretli öğretmenlerin taleplerinin kadrolu öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. BEP Hazırlama, Sınıf Yönetimi, Basamaklandırılmış Öğretim ve Kaynaştırma/Bütünleştirme gibi konular ise her iki grupta da düşük talep edilen alanlar arasında yer almıştır. Genel olarak, kadrolu ve ücretli öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları büyük ölçüde benzerlik göstermekle birlikte, ücretli öğretmenlerin birçok alanda daha yoğun hizmet içi eğitim gereksinimi bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Hizmetçi Eğitim İhtiyaçlarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Dağılımı

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin Öğrenim Durumu değişkenine göre gereksinim duydukları hizmet içi eğitim alanlarına ilişkin bulgular Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Hizmetiçi Eğitim Konusu	Lisans (f)	Lisans (%)	Lisansüstü (f)	Lisansüstü (%)	Toplam
Dil ve Konuşma Güçlüğü	125	%54.8	10	%43.5	135
Otizimde Problem Davranışlar	86	%37.7	11	%47.8	97
Cinsel Eğitim	76	%33.3	11	%47.8	87
DEHB	74	%32.5	7	%30.4	81
Mahremiyet Eğitimi	68	%29.8	10	%43.5	78
Otizim Spektrum Bozuklukları	67	%29.4	8	%34.8	75
Aile Eğitimi	62	%27.2	7	%30.4	69
Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi	64	%28.1	4	%17.4	68
Öğrenme Güçlüğü	53	%23.2	4	%17.4	57
Tutum Değiştirme	51	%22.4	2	%8.7	53
Uygulamalı Davranış Analizi	47	%20.6	3	%13.0	50
Çocuk ve Ergen Gelişimi	45	%19.7	3	%13.0	48
Tuvalet Eğitimi	42	%18.4	4	%17.4	46
İşitme Engeli	38	%16.7	8	%34.8	46
Velilerle Çalışma ve Haklar	40	%17.5	5	%21.7	45
Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları	41	%18.0	2	%8.7	43
Materyal Geliştirme	35	%15.4	6	%26.1	41
Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim	37	%16.2	1	%4.3	38
Erken Çocukluk Eğitimi	34	%14.9	1	%4.3	35
Yetişkin Eğitimi	31	%13.6	2	%8.7	33
Zihinsel Yetersizlik	32	%14.0	1	%4.3	33
Sosyal Beceri Öğretimi	28	%12.3	0	%0.0	28
Basamaklandırılmış Öğretim Yöntemi	20	%8.8	2	%8.7	22
BEP Hazırlama	20	%8.8	1	%4.3	21
Sınıf Yönetimi	20	%8.8	0	%0.0	20
Yetersizlik Türleri	19	%8.3	0	%0.0	19
Kaynaştırma / Bütünleştirme	17	%7.5	0	%0.0	17

Tablo 7 incelendiğinde lisans ve lisansüstü mezunu öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimleri büyük ölçüde ortak temel alanlarda yoğunlaşmakta; her iki grupta da en fazla talep Dil ve Konuşma Güçlüğü alanında ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu, dil ve iletişim becerilerinin öğretmenlerin akademik eğitim düzeyinden bağımsız olarak özel eğitim uygulamalarının merkezinde yer aldığını ve tüm öğretmenler için sürekli bir mesleki gelişim ihtiyacı oluşturduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Otizmde Problem Davranışlar ve Cinsel Eğitim konularının her iki grupta da yüksek talep görmesi, davranış yönetimi ile gelişimsel ve duyuşsal alanlara ilişkin bilgi ve becerilerin öğretmenlerin ortak mesleki sorumluluk alanları arasında yer aldığını ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, eğitim düzeyine bağlı olarak bazı alanlarda belirgin farklılaşmalar olduğu görülmektedir. Lisansüstü mezunu öğretmenlerin Mahremiyet Eğitimi, İşitme Engeli ve Materyal Geliştirme gibi daha özel, etik ve uzmanlık gerektiren alanlara yönelmesi, bu grubun mesleki gelişim ihtiyaçlarının daha seçici ve derinleşmeye yönelik olduğunu düşündürmektedir. Buna karşılık, lisans mezunu öğretmenlerin Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi, Tutum Değiştirme, Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları ile Çocuk ve Ergen Gelişimi gibi sınıf içi uygulamalara ve öğrencinin çok yönlü gelişimine doğrudan etki eden alanlarda daha yoğun eğitim talebi bildirmesi, uygulama temelli destek ihtiyacının bu grupta daha belirgin olduğunu göstermektedir.

Düşük talep edilen alanların dağılımı da bu farklılaşmayı desteklemektedir. Sosyal Beceri Öğretimi, Sınıf Yönetimi, Yetersizlik Türleri ve Kaynaştırma/Bütünleştirme gibi başlıkların lisansüstü mezunu öğretmenler tarafından hiç talep edilmemesi, bu konuların lisansüstü eğitim sürecinde yeterince karşılandığı ya da mesleki önceliklerin daha farklı alanlara kaydığı şeklinde yorumlanabilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, her iki grubun ortak ihtiyaçları bulunmakla birlikte, hizmet içi eğitim programlarının öğretmenlerin akademik eğitim düzeylerine göre farklılaştırılması; lisans mezunu öğretmenler için uygulama ağırlıklı, lisansüstü mezunu öğretmenler için ise uzmanlaşma ve derinleşmeyi hedefleyen içeriklerin sunulması, programların etkililiğini ve sürdürülebilirliğini artıracaktır.

Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Mezun Olunan Bölüm Değişkenine Göre Dağılımı

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin mezun olunan bölüm değişkenine göre gereksinim duydukları hizmet içi eğitim alanlarına ilişkin bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Eğitim İhtiyacı	Diğer (f)	Diğer (%)	Eğt. Fak. (f)	Eğt. Fak. (%)	Sınıf Öğrt. (f)	Sınıf Öğrt. (%)	Özel Eğ. (f)	Özel Eğ. (%)	Toplam
Dil ve Konuşma Güçlüğü	64	%55.2	37	%46.2	13	%56.5	21	%63.6	135
Otizimde Problem Davranışlar	46	%39.7	31	%38.8	6	%26.1	14	%42.4	97
Cinsel Eğitim	37	%31.9	25	%31.2	6	%26.1	19	%57.6	87
DEHB	41	%35.3	20	%25.0	7	%30.4	13	%39.4	81
Mahremiyet Eğitimi	39	%33.6	20	%25.0	4	%17.4	15	%45.5	78
Otizim Spektrum Bozukluğu	39	%33.6	20	%25.0	7	%30.4	9	%27.3	75
Aile Eğitimi	37	%31.9	21	%26.2	3	%13.0	9	%27.3	70
Tıbbi Müdahaleler ve Sağlık Bilgisi	28	%24.1	29	%36.2	6	%26.1	5	%15.2	68
Öğrenme Güçlüğü	33	%28.4	17	%21.2	1	%4.3	6	%18.2	57
Tutum Değiştirme	25	%21.6	20	%25.0	1	%4.3	7	%21.2	53
Uygulamalı Davranış Analizi	22	%19.0	17	%21.2	4	%17.4	7	%21.2	50
Çocuk ve Ergen Gelişimi	28	%24.1	13	%16.2	3	%13.0	4	%12.1	48
Tuvalet Eğitimi	25	%21.6	14	%17.5	0	%0.0	7	%21.2	46
İşitme Engeli	22	%19.0	20	%25.0	2	%8.7	2	%6.1	46
Velilerle Çalışma	22	%19.0	16	%20.0	1	%4.3	6	%18.2	45
Öğretim Yöntemleri	22	%19.0	17	%21.2	1	%4.3	4	%12.1	44
Materyal Geliştirme	24	%20.7	11	%13.8	1	%4.3	5	%15.2	41
Özel Ger. Bireylerle İletişim	22	%19.0	13	%16.2	1	%4.3	2	%6.1	38
Erken Çocukluk Eğitimi	13	%11.2	15	%18.8	1	%4.3	6	%18.2	35
Yetişkin Eğitimi	13	%11.2	14	%17.5	2	%8.7	4	%12.1	33
Zihinsel Yetersizlik	21	%18.1	10	%12.5	0	%0.0	2	%6.1	33
Sosyal Beceri Öğretimi	11	%9.5	14	%17.5	0	%0.0	3	%9.1	28
Basamaklandırılmış Öğretim	13	%11.2	6	%7.5	0	%0.0	3	%9.1	22
BEP Hazırlama	10	%8.6	8	%10.0	0	%0.0	3	%9.1	21
Sınıf Yönetimi	11	%9.5	7	%8.8	0	%0.0	2	%6.1	20
Yetersizlik Türleri	9	%7.8	9	%11.2	0	%0.0	1	%3.0	19
Kaynaştırma / Bütünleştirme	6	%5.2	8	%10.0	1	%4.3	2	%6.1	17

Mezuniyet alanına göre öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimleri incelendiğinde hem ortak hem de alan temelli farklılaşan ihtiyaçlar olduğu görülmektedir. Dil Konuşma güçlüğü ve Otizmde problem davranışlar tüm mezuniyet gruplarında yüksek talep gören ortak bir alan olup, bu durum problem davranış yönetiminin farklı disiplinlerden gelen öğretmenler için de temel bir gereksinim olduğunu göstermektedir.

Buna karşılık, cinsel eğitim ve mahremiyet eğitimi alanlarında özel eğitim mezunlarının talebinin daha yüksek olması, bu grubun hak temelli ve gelişimsel duyarlılıklara daha fazla odaklandığını düşündürmektedir. DEHB ve sağlık bilgisi gibi konularda ise eğitim fakültesi ve diğer alan mezunlarının taleplerinin öne çıktığı, sınıf öğretmenliği mezunlarının birçok başlıkta görece sınırlı talep bildirdiği saptanmıştır.

Genel olarak bulgular, öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimlerinin mezuniyet alanına göre farklılaştığını ve bu nedenle eğitim programlarının mezuniyet temelli bir planlama yaklaşımıyla yapılandırılmasının etkililiği artıracak olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin hizmet içi eğitim (HİE) ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bu araştırmadan elde edilen bulgular, alanyazındaki güncel çalışmalarla birlikte ele alındığında, Türkiye’de özel eğitim uygulamalarının yapısal güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin önemli çıkarımlar sunmaktadır. Araştırmanın en temel bulgusu olan öğretmenlerin Dil ve Konuşma Güçlüğü (%53,6) alanındaki yoğun eğitim talebi, özel gereksinimli bireylerin eğitim sürecinde iletişimin merkezi rolünü ve bu alandaki yetersizliklerin öğretim süreçlerini doğrudan sekteye uğrattığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Dil ve iletişim becerileri; akademik öğrenmenin, davranış düzenlemenin ve sosyal etkileşimin temelini oluşturmakta, bu nedenle bu alandaki eksiklikler tüm eğitim ortamını etkileyen bir zincirleme etki yaratmaktadır.

Alanyazında Karasu, Aykut & Yılmaz (2014) tarafından yürütülen çalışmada da benzer şekilde öğretmenlerin uygulamaya dönük alanlarda yoğun destek ihtiyacı hissettikleri vurgulanmış; öğretmenlerin teorik bilgi aktarımından ziyade sınıf içi iletişimi doğrudan güçlendirecek becerilere yöneldikleri belirtilmiştir. Bu paralellik, özel eğitim öğretmenlerinin dil-konuşma terapisi gibi alanları yalnızca “uzmanlık gerektiren bir alan” olarak değil, sınıf içi öğretimin ayrılmaz bir parçası olarak algıladıklarını göstermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin bu alandaki talepleri, bireysel yetersizlik algısından çok, sistemin öğretmene yüklediği çok boyutlu rol beklentisinin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

Araştırmada Otizmde Problem Davranışlar (%38,5) ve Cinsel Eğitim (%34,5) başlıklarının da üst sıralarda yer alması, öğretmenlerin yalnızca akademik kazanımlara değil, öğrencinin davranışsal düzenleme, güvenlik ve sosyal uyum süreçlerine de güçlü bir biçimde odaklandığını göstermektedir. Bu bulgu, özel eğitimin bütüncül yapısının öğretmenler tarafından içselleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bayyigit (2021) tarafından gerçekleştirilen ihtiyaç analizi çalışmasında, öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu, ancak özellikle koruyucu beceriler, sınır farkındalığı ve aile iş birliği gibi alt boyutlarda kendilerini yetersiz hissettikleri belirlenmiştir. Bu durum, mevcut araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olup, cinsel eğitimin özel eğitimde “ihmal edilen” ancak kritik bir alan olduğuna işaret etmektedir.

Benzer biçimde öğretmenlerin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) konusundaki %32,1’lik eğitim talebi, Ergin, Akseki & Deniz (2012) tarafından ortaya konulan ve öğretmenlerin nörogelişimsel bozukluklara yönelik güncel, kanıta dayalı müdahale yöntemlerine ihtiyaç duyduklarını belirten bulgularla örtüşmektedir. Bu talep, özel eğitim sınıflarında çoklu yetersizlik profillerinin giderek yaygınlaşmasının bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Mahremiyet eğitimi (%31) konusundaki yüksek talep ise öğretmenlerin öğrencilerin kişisel sınırları, beden farkındalığı ve toplumsal kabul süreçlerine ilişkin etik sorumluluklarının bilincinde olduklarını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Demografik değişkenler açısından elde edilen bulgular, sistemsel eşitsizliklere dair önemli ipuçları sunmaktadır. Ücretli öğretmenlerin, kadrolu meslektaşlarına kıyasla birçok alanda daha yüksek düzeyde eğitim talep etmeleri; özel eğitim alanı dışından gelen öğretmenlerin mesleki uyum sürecinde yaşadıkları belirsizlik, kaygı ve yetkinlik geliştirme ihtiyacını yansıtmaktadır. Bu bulgu, Keleş, Keleş & Durak (2024) tarafından yapılan ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun özel eğitim alanında aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri yetersiz bulunduğunu ortaya koyan araştırma ile güçlü bir örtüşme göstermektedir. Özellikle 1–5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (%46,4) eğitim taleplerinin daha yoğun olması, hizmet öncesi eğitimin uygulamaya aktarımında yaşanan kopuklukların mesleğin ilk yıllarında daha belirgin hissedildiğine işaret etmektedir.

Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular da dikkat çekicidir. Kadın öğretmenlerin mahremiyet eğitimi, cinsel eğitim ve tutum değiştirme gibi konularda erkek öğretmenlere kıyasla daha yüksek düzeyde talep bildirmeleri, kadın öğretmenlerin öğrencinin öz bakım, güvenlik ve toplumsal kabul boyutlarına yönelik daha bütüncül ve koruyucu bir yaklaşım sergilediklerini düşündürmektedir. Bu durum, öğretmenlerin bireysel deneyimleri ve toplumsal rollerinin, mesleki önceliklerini şekillendirebildiğini göstermesi açısından önemlidir.

Araştırmanın genel sonuçları değerlendirildiğinde, İzmir ili Karabağlar ilçesinde görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama, sınıf yönetimi ve yetersizlik türlerine ilişkin genel bilgiler gibi daha rutin ve teorik alanlarda kendilerini görece yeterli algıladıkları; buna karşın dil-konuşma terapisi, problem davranışların yönetimi ve cinsel/mahremiyet eğitimi gibi ileri düzey uzmanlık ve uygulama becerisi gerektiren alanlarda belirgin bir eğitim açığı yaşadıkları saptanmıştır. Bu bulgu, mevcut hizmet içi eğitim anlayışının öğretmenlerin gerçek sınıf içi ihtiyaçlarıyla tam olarak örtüşmediğini göstermektedir.

Bu bağlamda, hizmet içi eğitim programlarının “genel özel eğitim” çerçevesinden çıkarılarak, öğretmenlerin en çok ihtiyaç duyduğu alanlara odaklanan modüller, uygulama temelli ve vaka analizlerine dayalı bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Özellikle ücretli öğretmenler ve özel eğitim alanı dışından gelen personel için, sınıf içi uygulamaları merkeze alan yoğunlaştırılmış destek programlarının planlanması önem arz etmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda ise, belirlenen bu eğitim ihtiyaçlarının öğretmenlerin sınıf içi performanslarına, öğrenci davranışlarına ve öğrenme çıktılarındaki değişime nasıl yansıdığını inceleyen boylamsal izleme çalışmalarının yürütülmesi; ayrıca veli beklentilerinin ve aile iş birliğinin de analize dahil edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, S. (2021). Okul psikolojik danışmanlarının özel eğitim alanında hizmet içi eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(4), 1017–1030.
- Afat, N., & Çiçek, Ş. (2019). Özel eğitim öğretmenliği lisans programlarındaki öğrencilerin profili ve alana yönelik görüşleri. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 1(1), 97–127.
- Argon, T., & Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 80–95.
- Arslan, B., & Üstün, A. (2022). İlkokullarda uygulanan mesleki çalışma (seminer) programlarının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi. *International Academic Social Resources Journal*, 7 (34), 203–216.
- Avcı, E. (2018). *Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Aydın, İ. (2014). Hizmet içi eğitim el kitabı (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bağcı, N., & Şimşek, S. (2000). Millî Eğitim personeline yönelik hizmet içi eğitim faaliyetlerine genel bir bakış. *Millî Eğitim Dergisi*, (146), 9–12.
- Bansal, S. (2022). Digital transformation in special education: Assessing the professional development needs of teachers. *International Journal of Special Education*, 37(1), 45-58.
- Bayyığıt, T. (2021). *Özel eğitim öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ve hizmet içi eğitimleri için bir ihtiyaç analizi* (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Brownell, M. T., Hirsch, E., & Seo, S. (2004). Meeting the demand for highly qualified special education teachers during severe shortages: What should policymakers consider? *The Journal of Special Education*, 38(1), 56–61.
- Cavkaytar, A. (2019). Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim* içinde (ss. 3–29). Pegem Akademi.
- Cerit, Y. (2004). Küreselleşmenin eğitimsel etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(9), 47–63.
- Cordan, B. (1998). Cumhuriyet döneminde hizmet içi eğitim, sorunları ve hizmet içi eğitimin özlük haklarına yansıtılması konulu panel konuşması. MEB Yayınları.
- Çelik, Ö., & Demirbaş, A. (2023). Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tanıma ve Değerlendirme Süreçlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 170-183. <https://doi.org/10.59062/ijpes.1400279>
- Ergin, H., Akseki, Ş., & Deniz, L. (2012). Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36(36), 119–138.
- Florian, L., & Linklater, H. (2010). Preparing teachers for inclusive education: Using inclusive pedagogy to enhance teaching and learning for all. *Cambridge Journal of Education*, 40(4), 369-386. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2010.526588>
- Gül, H. (2000). Türkiye’de kamu yönetiminde hizmet içi eğitim. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 22–39.
- Gültekin, M., Çubukçu, Z., & Dal, S. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin eğitim öğretimle ilgili hizmet içi eğitim gereksinimleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 131–152.
- İpek, Z., Atik, A. D., & Erkoç, F. (2021). Ortaöğretim Biyoloji Öğretmenlerinin Biyoloji Öğretiminde Karşılaştıkları Güçlükler. *Turkish Journal of Educational Studies*, 8(2), 241-290. <https://izlik.org/JA29ZL48DH>
- İnce, M., & Özmen, E. (2024). Gelişimsel Gerilik ve Risk Altındaki Çocukların Dil Becerilerini Desteklemede Yaşanan Zorluklar: Okul Öncesi Öğretmen Görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 62, 3148-3169. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1495486>
- Kara, M. (2020). Pedagojik Formasyon Programı Öğrencilerinin Öğretmen ve İdeal Öğretmen Algıları: Bir Metafor Çalışması. *Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(21), 112-132.
- Karasu, N., Aykut, S., & Yılmaz, S. (2014). Zihin engelliler öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 111–131.
- Keleş, S., Keleş, S., & Durak, M. (2024). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçları ve karşılaştıkları zorluklar. *Uluslararası Eğitim Spektrumu Dergisi*, 6(1), 45–62.
- Kırcaali-İftar, G. (2019). Nitelikli bir özel eğitim öğretmeni olmak. ResearchGate. <https://www.researchgate.net/publication/336676901>
- Kök, M., Çiftçi, M. ve Ayık, A. (2012). Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Bir İnceleme (Okul Öncesi Öğretmenliği Örneği) / Öğretmenlerin Branşlarındaki Yeterlilikleri Üzerine Bir İnceleme (Okul Öncesi Öğretmenliği Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1). <https://izlik.org/JA32CX79DM>
- Polat, T.F., & Acuner, H.Y. (2024). Orta-Ağır Zihin Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilere Yönelik Hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi”. *Rize İlahiyat Dergisi*. 27 (01 Ekim 2024): 49-68. <https://doi.org/10.32950/rid.1424302>.
- Ruppar, A. L., Roberts, C. A., & Kurth, J. A. (2016). Special education teachers’ perceptions of preparedness to teach students with severe disabilities. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 41(4), 273-286.

Sönmez, N., Alptekin, S., & Bıçak, B. (2019). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yeterliliklerini Artırmaya Yönelik Geliştirilen Hizmetiçi Eğitim Programının Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 439-456.

Syriopoulou-Delli, C. K., Cassimos, P. R., & Polychronopoulou, S. A. (2012). Collaboration between teachers and parents of children with ASD. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42 (7), 1503-1513. <https://doi.org/10.1007/s10803-011-1388-z>

Şişlioğlu, M. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile eğitim ortamlarında çocuk katılım hakkına yer verme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tüzün, M., & Kayılı, G. (2025). Çocuk Gelişimcilerin Mesleki Gelişimlerinin İncelenmesi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Selçuk Sağlık Dergisi*, 6(3), 329-349. <https://doi.org/10.70813/ssd.1611128>

Yıldırım, A., Ünsal, S., & Tolunay, A. (2015). Özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içi eğitim yoluyla mesleki gelişimleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 254-266.